

Ковальчук В. Г.

д.н. з держ. упр., доцент,

Харківський науково-дослідний інститут

ДВНЗ «Університет банківської справи», Україна;

e-mail: covveron@ukr.net; ORCID ID: 0000-000 1-5321-8300

Даудова Г. В.

к.н. з держ. упр., доцент,

Харківський науково-дослідний інститут

ДВНЗ «Університет банківської справи», Україна;

e-mail: dgv_62@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-6180-2099

Курносів О. В.

к.н. з держ. упр.,

Харківський науково-дослідний інститут

ДВНЗ «Університет банківської справи», Україна;

e-mail: akurnosov@olko.ua; ORCID ID: 0000-0003-4180-4788

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ¹

Анотація. Присвячено аналізу стану реформування фінансової системи України в частині ефективного функціонування місцевої влади. Установлено, що, незважаючи на законодавче закріплення відповідних повноважень, невирішеними залишаються питання фінансової децентралізації. Потребує подальшого розвитку методологія вирівнювання податкоспроможності територій в умовах трансформації державних ресурсів. Визначено, що для удосконалення фінансового забезпечення видаткових повноважень, які передані місцевому самоврядуванню, слід переглянути нормативи відрахувань до місцевих бюджетів.

Доцільним є перегляд методики розрахунку і використання коштів освітньої та медичної субвенцій. Установлено, що розподіл обсягу цих субвенцій між місцевими бюджетами повинен ураховувати чисельність населення внаслідок змін в адміністративно-територіальному устрої окремих територій за рішенням Верховної Ради України, а також кількість внутрішньо переміщених осіб із територій, на яких тимчасово не здійснюються повноваження органів державної влади. Доведено, що розширенню можливостей органів місцевого самоврядування сприятиме запровадження нового механізму розрахунку горизонтального вирівнювання місцевих бюджетів, згідно з яким реверсна дотація визначалася за групами бюджетів: окремо за бюджетами міст обласного значення, окремо за зведеними бюджетами районів та окремо за бюджетами об'єднаних територіальних громад.

Запропоновано створити оптимальний перелік повноважень місцевого самоврядування, упорядкувати обсяги видатків на виконання повноважень, які передаються на місцевий рівень. Це сприятиме забезпеченню стабільності міжбюджетних відносин, удосконаленню системи оподаткування, позитивно вплине на фінансову спроможність місцевого самоврядування і надасть можливість зміцнити їхню ресурсну базу.

Ключові слова: фінансова децентралізація, трансформаційні процеси, місцеві фінанси, міжбюджетні відносини.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 0; бібл.: 12.

Kovalchuk V. G.

Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor,

Kharkiv Educational-Scientific Institute

of SHEI «Banking University», Ukraine;

e-mail: covveron@ukr.net; ORCID ID: 0000-000 1-5321-8300

Daudova G. V.

Ph. D. in Public Administration, Associate Professor,

Kharkiv Educational-Scientific Institute

of SHEI «Banking University», Ukraine;

e-mail: dgv_62@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-6180-2099

¹ Статтю підготовлено в рамках НДР «Теорія та методологія трансформаційних процесів у фінансовому секторі країни» (номер державної реєстрації 0117U002441), що виконується за рахунок видатків із загального фонду держбюджету.

Kurnosov O. V.
*Ph. D. in Public Administration,
Kharkiv Educational-Scientific Institute
of SHEI «Banking University», Ukraine;
e-mail: akurnosov@olko.ua; ORCID ID: 0000-0003-4180-4788*

CONCEPTUAL BASIS OF DECENTRALIZATION IN CONDITIONS OF TRANSFORMATION OF PUBLIC FINANCE

Abstract. The article is devoted to the analysis of the state of reforming the financial system of Ukraine in terms of effective functioning of local authorities. It is established that, despite the legislative consolidation of the certain powers, the issues of financial decentralization remain unsolved. Further development of the methodology of equalizing the tax capacity of territories in the conditions of transformation of state resources is needed. It is determined that in order to improve the financial support of the expenditure capacity transferred to local self-government bodies, it is necessary to revise the rates of deductions to local budgets. It is advised to review the methodology for calculating and using educational and medical subventions. It was found out that during distribution of the volume of these subventions between local budgets one must take into account the quantity of population as a result of changes in the administrative and territorial structure of certain areas by the decision of the Verkhovna Rada of Ukraine, as well as the number of internally displaced persons from territories where the powers of state authorities are temporarily not carried out. It is proved that the extension of capacities of local self-government bodies will be facilitated by the introduction of a new mechanism for calculating the horizontal alignment of local budgets, according to which the reverse subsidy is allocated by groups of budgets: separately for budgets of regional cities, separately for consolidated budgets of districts and separately for budgets of united territorial communities. It is proposed to create an optimal list of powers of local self-government, to organize the volume of expenditures for the implementation of powers transferred to the local level. This will promote stability of inter-budgetary relations, improve the taxation system, have a positive impact on the financial capacity of local self-government and will provide an opportunity to strengthen their resource base.

Keywords: financial decentralization, transformation processes, local finances, inter-budgetary relations.

GEL Classification: H7

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 0; bibl.: 12.

Ковальчук В. Г.
*д.н. гос. упр., доцент,
Харьковский образовательно-научный институт
ГВУЗ «Университет банковского дела», Украина;
e-mail: covveron@ukr.net; ORCID ID: 0000-000 1-5321-8300*

Даудова Г. В.
*к.н. гос. упр., доцент,
Харьковский образовательно-научный институт
ГВУЗ «Университет банковского дела», Украина;
e-mail: dgy_62@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-6180-2099*

Курносов А. В.
*к.н. гос. упр.,
Харьковский образовательно-научный институт
ГВУЗ «Университет банковского дела», Украина;
e-mail: akurnosov@olko.ua; ORCID ID: 0000-0003-4180-4788*

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФИНАНСОВ

Аннотация. Посвящено анализу состояния реформирования финансовой системы Украины в части эффективного функционирования местной власти. Установлено, что, несмотря на законодательное закрепление соответствующих полномочий, нерешенными

остаются вопросы финансовой децентрализации. Требуется дальнейшего развития методология выравнивания налогоспособности территорий в условиях трансформации государственных ресурсов. Определено, что для совершенствования финансового обеспечения расходных полномочий, переданных местному самоуправлению, следует пересмотреть нормативы отчислений в местные бюджеты. Доказано, что расширению возможностей органов местного самоуправления будет способствовать введение нового механизма расчета горизонтального выравнивания местных бюджетов. Предложено создать оптимальный перечень полномочий местного самоуправления, упорядочить объемы расходов на выполнение полномочий, которые передаются на местный уровень. Это будет способствовать обеспечению стабильности межбюджетных отношений, совершенствованию системы налогообложения, положительно повлияет на финансовую состоятельность местного самоуправления и позволит укрепить их ресурсную базу.

Ключевые слова: финансовая децентрализация, трансформационные процессы, местные финансы, межбюджетные отношения.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 0; библ.: 12.

Вступ. Головною метою концепції децентралізації влади, яка здійснюється в Україні, є створення ефективного місцевого самоврядування, яке повинне забезпечити надання високоякісних та доступних послуг населенню. Успішність реалізації цієї реформи державного управління ґрунтується на наявності достатніх фінансових ресурсів у місцевих бюджетах, що надасть можливість фінансувати програми соціально-економічного розвитку територіальних громад. Але, моніторинг видатків, що спрямовуються із місцевих бюджетів на фінансування повноважень, які передані державою на місцевий рівень, свідчать про фактичне зменшення платоспроможності місцевого самоврядування. У зв'язку з цим, питання забезпечення органів місцевого самоврядування достатніми фінансовими ресурсами в умовах трансформації державних ресурсів не втрачає своєї актуальності.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Проблема самодостатності місцевої влади постійно спонукає як вчених так і практиків до вивчення питання бюджетної автономії органів місцевого самоврядування та розробки конкретних механізмів реального досягнення фінансової самостійності місцевих бюджетів.

Передумови фінансової незалежності, включаючи децентралізацію влади, розглянуті багатьма дослідниками в галузі конституційного та фінансового права: Антоненко В., Батановим О. [1], Баймуратовим М. [1, 2], Мельтюховою Н. [3], Таукешевою Т. [4], Ткачук А., Ткачук Р., Ганущак Ю. [5] та ін.

Незважаючи на вивчення різних аспектів ефективного функціонування місцевої влади, результати практичного втілення концептуальних засад децентралізації підкреслюють необхідність подальшого дослідження тематики, яка стосується зміцнення матеріально-фінансової бази місцевого самоврядування та реформування фінансової системи України.

Метою статті є визначення факторів, що впливають на рівень фінансової самодостатності місцевих бюджетів та ефективне формування фінансової бази органів місцевого самоврядування, прийняття конструктивних рішень щодо управління місцевими фінансами та досягнення фінансової рівноваги.

Результати дослідження. Місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення [6]. Сфера компетенції місцевого самоврядування в Україні ґрунтується на базових положеннях Європейської хартії місцевого самоврядування (далі — Хартія). Головні повноваження і функції органів місцевого самоврядування закріплені Конституцією України, визначені і конкретизовані — Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [7].

Цими законодавчими актами встановлені основні принципи місцевого самоврядування.

Так, принципи самостійності та незалежності органів місцевого самоврядування в межах власної компетенції підкреслює положення Хартії, згідно якому «Органи місцевого

самоврядування в межах закону мають повне право вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене зі сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручене жодному іншому органу» [6]. Законодавчими актами України ці вимоги доповнені принципами правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності органів місцевого самоврядування в межах визначених повноважень [7].

Також Хартією закріплено принцип децентралізації влади у положенні «Публічні повноваження, як правило, здійснюються переважно тими органами публічної влади, які мають найтісніший контакт з громадянином. Наділяючи тими чи іншими повноваженнями інший орган, необхідно враховувати обсяг і характер завдання, а також вимоги досягнення ефективності та економії» [3]. Конституцією України закріплено, що «органам місцевого самоврядування можуть надаватися законом окремі повноваження органів виконавчої влади. Держава фінансує здійснення цих повноважень у повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України або шляхом віднесення до місцевого бюджету у встановленому законом порядку окремих загальнодержавних податків, передає органам місцевого самоврядування відповідні об'єкти державної власності» [8].

Обсяг повноважень органів місцевого самоврядування регламентує наступне положення Хартії: «Повноваження, якими наділяються органи місцевого самоврядування, як правило, мають бути повними і виключними. Вони не можуть скасовуватися чи обмежуватися іншим, центральним або регіональним органом, якщо це не передбачене законом» [6]. Згідно цієї вимоги сільські, селищні, міські ради правомочні розглядати і вирішувати питання, віднесені Конституцією України та іншими законами до їх відання [7]. Поряд з цим, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, крім повноважень, передбачених Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», здійснюють й інші надані їм законом повноваження [7].

Положення Хартії щодо делегування повноважень органам місцевого самоврядування центральним чи регіональним органом, внаслідок чого органи місцевого самоврядування у міру можливості мають право пристосовувати свою діяльність до місцевих умов [6] підкреслює принцип єдності місцевих і державних інтересів. У вітчизняному законодавстві це положення відображено як основний принцип місцевого самоврядування «поєднання місцевих і державних інтересів» [7].

Принцип автономії органів місцевого самоврядування та врахування їх інтересів висвітлено у положенні, що передбачає проведення консультації з останніми, у міру можливості своєчасно і належним чином, в процесі планування і прийняття рішень щодо всіх питань, які безпосередньо стосуються органів місцевого самоврядування [6]. Законодавством України передбачено, що «у разі розгляду місцевою державною адміністрацією питань, які зачіпають інтереси місцевого самоврядування, вона повинна повідомити про це відповідні органи та посадових осіб місцевого самоврядування» [7].

Важливе значення для органів місцевого самоврядування має матеріально-фінансова база, що розглядається як необхідна умова втілення всіх принципів місцевого самоврядування. Концептуальні засади, які визначають фінансові можливості органів місцевого самоврядування, закладено положеннями Європейської хартії місцевого самоврядування. Відповідно до цих положень, органи місцевого самоврядування наділяються правом в рамках національної економічної політики мати власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень [6]. При цьому, обсяг фінансових ресурсів повинен відповідати повноваженням, які здійснюють органи місцевого самоврядування. Підґрунтям формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування виступають місцеві податки та збори, розмір яких встановлюються законодавчо. У випадку недостатніх джерел фінансування завдань, що виконують органи місцевого самоврядування, передбачена процедура бюджетного вирівнювання та субсидювання. Для реалізації інвестиційних проектів органи місцевого самоврядування мають доступ до ринку капіталу.

Вітчизняним законодавством до матеріальної і фінансової основи місцевого самоврядування віднесено «рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у комунальній власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад» [8]. Поряд з цим, у ст.142 Конституції України вписано, що «держава бере участь у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування, фінансово підтримує місцеве самоврядування, а витрати органів місцевого самоврядування, що виникли внаслідок рішень органів державної влади, компенсуються державою» [8].

Таким чином, в країні де-факто дотримано умові для функціонування органів місцевого самоврядування, а саме: на законодавчому рівні закріплені повноваження, визначені джерела місцевих бюджетів та передбачено бюджетне регулювання їх доходної частини.

Проте, аналізуючи реальні кроки чинної влади щодо впровадження реформи місцевого самоврядування стає зрозумілим, що діюче законодавство України містить низку прогалин з питань фінансової децентралізації.

Зміни Бюджетного и Податкового кодексів України, які відбулися протягом 2015-2017 років, вимагали здійснення перерозподілу повноважень між центральним та місцевим рівнями влади, а також формування нових фінансових основ місцевих бюджетів.

На початковому етапі фінансової децентралізації (2015 рік) спостерігається позитивна динаміка платоспроможності територіальних громад. Встановлюється інноваційна система вирівнювання за закріпленими загальнодержавними податками (залежно від рівня надходжень на одного мешканця). Через механізм запровадження нових видів трансфертів (базової та реверсної дотації, освітньої та медичної субвенції, субвенції на підготовку робітничих кадрів, субвенції на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру), розширення дохідної бази місцевих бюджетів (запровадження збору з роздрібного продажу підакцизних товарів та податку на нежитлове майно, перерозподілу адміністративного збору та екологічного податку), фінансовий ресурс органів місцевого самоврядування збільшився.

В подальшому, парадигма підходів формування доходів місцевих бюджетів визначається економічною та політичною кон'юнктурою, що відбувається в країні.

Згідно оновлених нормативно-правових актів на фінансування з місцевих бюджетів передані повноваження з проведення державної реєстрації, державного архітектурно-будівельного контролю, надання адміністративних послуг, забезпечення соціальних програм держави (пільгового проїзду окремих категорій громадян в громадському транспорті, санаторно-курортного лікування інвалідів та учасників війни, учасників бойових дій тощо).

З державного на місцевий рівень передаються окремі заклади в освітній і медичній сферах.

Також за рахунок коштів місцевих бюджетів передбачені видатки на оплату комунальних послуг і енергоносіїв установ охорони здоров'я, на утримання установ освіти, включаючи професійно-технічні навчальні заклади (крім оплати праці педагогічним працівникам загальноосвітніх шкіл).

При цьому здійснений перерозподіл повноважень не супроводжувався наданням відповідних джерел їх фінансування, що суперечить принципам Європейської хартії місцевого самоврядування, положенням Конституції України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Наслідком таких рішень органів державної влади стало скорочення фінансової спроможності місцевого самоврядування. Наприклад, за 9 місяців 2017 року із бюджету міста Харкова на виконання повноважень, що передані на місцевий рівень без фінансового компенсатора, спрямовано 1,6 млрд гривень (16,4 % від загального обсягу видатків) [9].

Логічним продовженням фінансової децентралізації виступають секторальні реформи, що акцентують увагу на питаннях оптимального розподілу повноважень між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування у галузях надання

послуг мешканцям територіальної громади.

Для досягнення цієї мети секторальна стратегія «Місцеві бюджети» підкреслює доцільність унормування проблемних питань щодо:

- розмежування та визначення категорій повноважень в законодавстві;
- узгодженості норм Бюджетного кодексу та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- забезпеченості фінансовими ресурсами повноважень, що передаються органам місцевого самоврядування;
- якісної системи планування, зокрема середньострокового;
- оптимізації захищених статей та перегляду структури видатків;
- ефективності нововведених місцевих податків та зборів [10].

Успішність проведення повноцінної фінансової децентралізації передбачає здійснення системних заходів щодо бюджетної консолідації та реформування системи адміністрування податків і зборів. Всі ці дії повинні надати органам місцевого самоврядування фінансові інструменти для нарощування власних ресурсів та певною мірою зменшити їх залежність від центральної влади у фінансовій сфері [11].

Виконанню цього завдання сприятиме внесення відповідних змін до нормативно-правових актів, що супроводжують секторальну децентралізацію у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту тощо.

На сьогодні обсяги освітньої та медичної субвенції не забезпечують потребу в коштах навіть на захищені статті видатків, оскільки нормативи бюджетної забезпеченості публічних послуг в сфері повноважень, що передаються, не оновлені. Бракує коштів на придбання медичного обладнання, препаратів на лікування цукрового та нецукрового діабету. Проблемною є ситуація в об'єднаннях територіальних громад, де фактичний ресурс йде на дофінансування галузей освіти та охорони здоров'я, що унеможливує спрямовувати власні кошти на розвиток інфраструктури. Не змінена відомча належність професійно-технічних закладів освіти, які фінансуються з місцевих бюджетів, але не належать до комунальної власності територіальної громади, що суперечить бюджетному законодавству.

Удосконаленню фінансового забезпечення видаткових повноважень, які передані органам місцевого самоврядування, сприятиме перегляд методики розрахунку та використання коштів освітньої та медичної субвенцій.

Розподіл обсягу цих субвенцій між місцевими бюджетами повинен враховувати чисельність населення внаслідок змін в адміністративно-територіальному устрої окремих територій за рішенням Верховної Ради України, а також кількість внутрішньо переміщених осіб з територій, на яких тимчасово не здійснюються повноваження органів державної влади.

Підвищити платоспроможність місцевих бюджетів дозволить врахування у формульному розрахунку освітньої та медичної субвенцій видатків на оплату енергоносіїв комунальних закладів охорони здоров'я та освіти.

Поетапну оптимізацію мережі закладів освіти, їх матеріальну технічну базу забезпечить унормування питання щодо передачі вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації та професійно-технічних навчальних установ на фінансове забезпечення безпосередньо з обласних бюджетів.

Окремим напрямом удосконалення законодавства у сфері соціального захисту виступає оновлення соціальних стандартів і нормативів надання гарантованих державою послуг за кожним з делегованих повноважень, а також реформування системи надання пільг з подальшим переходом до адресної грошової допомоги.

Відміна субвенції на пільгове перевезення пенсіонерів, дітей війни, учасників війни, ветеранів праці тощо позбавила ці категорії громадян державних гарантій на безкоштовний проїзд та призвела до порушення їх прав. Фактично державні зобов'язання були передані органам місцевого самоврядування без фінансового ресурсу, внаслідок чого держава переклала відповідальність перед громадянами за виконання своїх соціальних зобов'язань на місцевий рівень.

Недостатність коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на житлово-комунальні послуги змушує місцеві бюджети постійно дотувати комунальні підприємства, що надають такі послуги.

До цього часу не переглянути та не затверджені соціальні стандарти і нормативи за кожним із делегованих державою місцевому самоврядуванню повноважень, не проведена інвентаризація всіх нормативно-правових актів, що регламентують застосування галузевих нормативів при здійсненні видатків місцевих бюджетів, зокрема щодо мережі бюджетних установ, педагогічного навантаження, нормативів витрат бюджетних установ, та встановлення мінімального і максимального значення таких нормативів залежно від обсягів фінансових ресурсів [12].

До затвердження оновленого Державного класифікатора соціальних стандартів і нормативів, оновлених галузевих соціальних стандартів і нормативів, є за доцільне зберегти діючий механізм фінансування (за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам) пільг з оплати спожитих житлово-комунальних послуг, пільгового проїзду окремих категорій громадян у пасажирському транспорті, пільг з послуг зв'язку тощо.

Підвищення дієвості та результативності механізму фінансового забезпечення повноважень, які передаються органам місцевого самоврядування, потребує перегляду нормативів відрахувань до місцевих бюджетів.

Запланованого щорічного зростання обсягу надходжень акцизного податку з виробництва та імпорту нафтопродуктів до місцевих бюджетів не спостерігається. Органи місцевого самоврядування, у доходах яких питома вага цього податку складає значну частку, недотримують суттєві кошти, що призводить до збільшення заборгованості за розрахунками по захищених статтях видатків.

Для вирішення цього питання доцільним є удосконалення перерозподілу частки акцизного податку з виробленого та ввезеного на митну територію України пального між місцевими бюджетами та встановлення частки зарахування до бюджетів органів місцевого самоврядування цього податку не менше 17,66% (замість існуючої 13,44%).

Підвищення мінімальної заробітної плати та оплати праці працівникам бюджетної сфери протягом бюджетного року у межах наявного у місцевих бюджетах фонду оплати праці призводить до нестачі коштів місцевих бюджетів на виплату заробітних плат, оскільки таке підвищення неможливо забезпечити без додаткового фінансового ресурсу.

Для досягнення платоспроможності місцевого самоврядування та належне фінансування всіх повноважень, які передаються, є за необхідне внести зміни до Бюджетного кодексу України, встановивши норму зарахування до бюджетів міст обласного значення 85% податку на доходи фізичних осіб.

Розширенню можливостей органів місцевого самоврядування сприятиме запровадження нового механізму розрахунку горизонтального вирівнювання місцевих бюджетів, згідно якому реверсна дотація визначалася по групах бюджетів: окремо по бюджетах міст обласного значення, окремо по зведеним бюджетах районів та окремо по бюджетах об'єднаних територіальних громад.

Фінансовий потенціал органів місцевого самоврядування посилить врегулювання питання щодо погашення заборгованості місцевих бюджетів за середньостроковими позиками перед державним бюджетом, які знаходяться на обліку в Державній казначейській службі України.

Забезпечить зміцнення ресурсної бази місцевого самоврядування запровадження системи інвентаризації майна та майнових прав, удосконалення методики грошової оцінки земельних ділянок, розширення повноважень органів місцевого самоврядування щодо адміністрування та контролю за сплатою місцевих податків і зборів.

Врахування інтересів органів місцевого самоврядування в процесі децентралізації повинно ґрунтуватися на основі консультацій між центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Зазначені вище чинники дозволяють усунути проблеми і неузгодженості, що виникають на всіх етапах децентралізаційних перетворень, та мають позитивний вплив на соціально-економічний розвиток територіальних громад. При цьому буде посилена відповідальність держави та місцевої влади щодо досягнення мети, що передбачає фінансова децентралізація.

Таким чином, основними елементами системи підвищення платоспроможності місцевого самоврядування на принципах субсидіарності, повсюдності та фінансової самодостатності має стати закріплене у законодавстві розмежування державних та самоврядних повноважень з відповідним розподілом ресурсів, стимулювання органів місцевого самоврядування до зміцнення власної фінансової бази, впровадження сучасних методів управління фінансами [12]. Сталому розвитку територіальних громад, розширенню доступності та підвищенню якості публічних послуг, оптимізації мережі бюджетних установ, підвищенню ефективності та результативності використання бюджетних коштів сприятиме галузева децентралізація.

Висновки. Отже, на підставі викладеного доходимо висновку, що проведення децентралізаційних реформ на початковому етапі зумовили зростання власних ресурсів місцевих бюджетів. Але, непослідовність державної політики з питань фінансової децентралізації, відсутність консолідованої та гармонізованої програми реформ збільшили фінансування повноважень, що передані місцевим органам влади, внаслідок чого територіальні громади неспроможні виконувати належним чином свої функції та поставлені завдання. Створення оптимального переліку повноважень місцевого самоврядування, упорядкування обсягів видатків на виконання повноважень, які передаються на місцевий рівень, забезпечення стабільності міжбюджетних відносин, удосконалення системи оподаткування позитивно вплинуть на фінансову спроможність місцевого самоврядування та нададуть можливість зміцнити їх ресурсну базу.

Збалансування місцевих бюджетів та стимулювання органів місцевого самоврядування для нарощування ресурсного потенціалу посилює необхідність удосконалення методології вирівнювання податкоспроможності територій в умовах трансформації державних ресурсів.

Література

1. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні : кол. монографія / В. О. Антоненко, М. О. Баймуратов, В. О. Батанов та ін. — Київ : Атіка, 2007. — 864 с.
2. Баймуратов М. О. Децентралізація та компетенція місцевого самоврядування в Україні / М. О. Баймуратов // Віче. — 2015. — Вып. 12. — С. 14—17.
3. Мельтюхова Н. М. Реалізація державно-управлінських відносин на регіональному рівні : монографія / Н. М. Мельтюхова, Л. В. Набока. — Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2014. — 180 с.
4. Таукешева Т. Д. Бюджетна децентралізація як чинник зміцнення місцевого самоврядування в Україні / Т. Д. Таукешева, Г. В. Даудова // Теорія та практика державного управління. — 2015. — Вып. 1. — С. 153—158.
5. Ткачук А. З історії реформ адміністративно-територіального устрою України (1907—2009 роки) / А. Ткачук, Р. Ткачук, Ю. Ганущак. — Київ : Леста, 2009. — 127 с.
6. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua>.
7. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.
8. Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування» від 15.07.1997 № 452/97-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
9. Финансовое обеспечение территориальной громады Харькова в условиях децентрализации : информационно-аналитические материалы / Т. Д. Таукешева, Г. В. Даудова и др. — Харьков : «Міськдрук», 2017. — 126 с.
10. Книга секторальних стратегій. Асоціації міст України «Спільними зусиллями» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : auc.org.ua.
11. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017—2020 роки» від 08.02.2017 № 142-р [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua>.
12. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20140927>.

Стаття рекомендована до друку 03.09.2018

© Ковальчук В. Г., Даудова Г. В., Курносів О. В.

References

1. Antonenko, V. O., Baimuratov, M. O., Batanov V. O. (et al.) (2007). *Aktualni problemy stanovlennia ta rozvytku mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini* [Actual problems of the formation and development of local self-government in Ukraine]. — Kyiv: Atika [in Ukrainian].
2. Baimuratov, M. O. (2015). Detsentralizatsiia ta kompetentsiia mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini [Decentralization and competence of local self-government in Ukraine]. *Viche — Viche*, 12, 14—17 [in Ukrainian].
3. Melniukhova, N. M. & Naboka, L. V. (2014). *Realizatsiia derzhavno-upravlinskykh vidnosyn na rehionalnomu rivni* [Realization of state-management relations at the regional level]. Kharkiv: Vyd-vo KharRI NADU «Mahistr» [in Ukrainian].
4. Taukeshcheva, T. D. & Daudova H. V. (2015). Biudzhethna detsentralizatsiia yak chynnyk zmitsnennia mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini [Budget decentralization as a factor for the strengthening of local self-government in Ukraine]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia — Theory and practice of public administration*, 1, 153—158 [in Ukrainian].
5. Tkachuk, A., Tkachuk, R. & Hanushchak, Yu. (2009). *Z istorii reform administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy (1907—2009 roky)* [From the History of the Reforms of the Administrative-Territorial Order of Ukraine (1907—2009)]. Kyiv: Lest [in Ukrainian].
6. Verhovna Rada of Ukraine. (1997). *Zakon Ukrainy «Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini» vid 21.05.1997 № 280/97-VR* [The Law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine" dated May 21, 1997 № 280/97-BP]. — Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua>.
7. Verhovna Rada of Ukraine. (1996). *Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR* [The Constitution of Ukraine dated June 28, 1996, № 254k/96-BP]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
8. Verhovna Rada of Ukraine. (1997). *Zakon Ukrainy «Pro ratyfikatsiiu Yevropeiskoi khartii mistsevoho samovriaduvannia» vid 15.07.1997 № 452/97-VR* [On Ratification of the European Charter of Local Self-Government" dated July 15, 1997 № 452/97-BP]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua>.
9. Taukeshcheva, T. D. & Daudova, G. V. (2017). *Finansovoe obespechenie teritorial'noj gromady goroda Har'kova v usloviyah decentralizatsii: informacionno-analiticheskie materialy* [Financial support of the territorial community of the city of Kharkov in the conditions of decentralization: information and analytical materials]. Kharkiv: «Mis'kdruk» [in Russian].
10. *Knyha sektoralnykh stratehii. Asotsiatsii mist Ukrainy «Spilnymy zusylliamy»* [Book of Sectoral Strategies. Association of Ukrainian Cities "Joint efforts"]. (2017). Retrieved from auc.org.ua [in Ukrainian].
11. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Stratehii reformuvannia systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na 2017—2020 roky» vid 08.02.2017 № 142-r* [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approving the Strategy for Reforming the Public Finances Management System for 2017-2020" from 02/08/2017, № 142-r]. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
12. Verhovna Rada of Ukraine. (2010). *Biudzhetyi kodeks Ukrainy vid 08.07.2010 № 2456-VI* [The Budget Code of Ukraine dated 08.07.2010 № 2456-VI]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20140927> [in Ukrainian].

The article is recommended for printing 03.09.2018

© Kovalchuk V. G., Daudova G. V.,
Kurnosov O. V.